

04

ร่องรอยการปฏิวัติวัฒนธรรม บนพื้นที่ศิลปะ 798 กรุงปักกิ่ง¹

ปิยะแสง จันทรวงศไพศาล²

รับบทความ: 26 มีนาคม 2567 / แก้ไข: 2 พฤษภาคม 2567 / ตอบรับตีพิมพ์: 9 พฤษภาคม 2567

<https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.4>

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยในพื้นที่สาธารณะ: กรณีศึกษาพื้นที่ศิลปะ 798 กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน”

² ศาสตราจารย์ ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, e-mail: pisaeng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาร่องรอยทางประวัติศาสตร์สมัยปฏิวัติวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ศิลปะ 798 และการใช้พื้นที่และการบริหารจัดการภายในอาคารสถานที่บนพื้นที่ศิลปะ 798 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจเพื่อศึกษาข้อมูล การเก็บข้อมูลจากการสังเกต โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นข้อมูลหลักของการวิจัยในครั้งนี้ ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากการสำรวจ และข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลมาศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า อดีตสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมที่ยังคงหลงเหลือปรากฏ การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ศิลปะ 798 อาคารโรงงานเก่าหลายแห่งยังคงอนุรักษ์สภาพดั้งเดิม เพื่อคงไว้ซึ่งบรรยากาศเก่า ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์พื้นที่ศิลปะแห่งนี้ ในส่วนของกระบวนการวางแผน การบริหารจัดการของพื้นที่ศิลปะ 798 ได้พัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะ โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ให้เป็นพื้นที่ของกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ตามแผนการออกแบบชุมชนเมืองของคณะกรรมการการวางแผนผังชุมชนเมืองแห่งสถาบันปักกิ่ง และแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยตามนโยบายอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของรัฐบาลที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ศิลปะ 798 ตามนโยบายอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่ระบุไว้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 (2011-2015) และมีการพัฒนาและเชื่อมต่อการสร้างบทบาทในเชิงศิลปะร่วมสมัยที่มีเครือข่ายในระดับนานาชาติด้วยการมีพื้นที่และศูนย์ศิลปะร่วมสมัยเกิดขึ้น และตั้งอยู่ภายในพื้นที่ศิลปะแห่งนี้

คำสำคัญ: การปฏิวัติวัฒนธรรม / พื้นที่สาธารณะ / พื้นที่ศิลปะ 798

วิธีอ้างอิง

ปิยะแสง จันทวงศ์ไพศาล. (2567). ร่องรอยการปฏิวัติวัฒนธรรมบนพื้นที่ศิลปะ 798 กรุงเทพฯ. วารสารศิลป์ พีระศรี, 12(1), 97-112.
<https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.4>



©2567 ลิขสิทธิ์ โดยผู้เขียน และวารสารศิลป์ พีระศรี อนุญาตให้นำความไปเผยแพร่ได้ภายใต้สัญญาอนุญาต
ครีเอทีฟคอมมอนส์แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-ไม่แก้ไขตัดแปลง (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

04

Cultural Revolution Evidences on 798 Art District, Beijing¹

Piyasaeng Chantarawongpaisarn²

Received: March 26, 2024 / Revised: May 2, 2024 / Accepted: May 9, 2024

<https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.4>

¹ This article is a part of research “A Study of Guidelines for Development of Contemporary Art Learning Resource in Public Space: a Case Study of the 798 Art District, Beijing, the People's Republic of China”

² Professor, Art Theory Department, Faculty of Painting, Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University,
e-mail: pisaeng@gmail.com

Abstract

This article aims to study the historical evidence of the Cultural Revolution period and its influence on the use and management of the buildings in the 798 Art District. The methods of this qualitative research include data collection from field surveys, observations, and structured interviews as the main sources of data. Together with data from surveys and related documents, they are analyzed and classified based on the concepts specified in the research framework and objectives. Results show that remnants of the Cultural Revolution remain in the factory buildings, which are being conserved to retain the original atmosphere that has become a unique part of the 798 Art District's identity. In the planning process, the management of the 798 Art District has developed a creative area and Art Learning Resources master plan, supported by the Chinese Government, to align with the urban design plan by the Beijing Municipal Commission of Urban Planning. The Contemporary Art Learning Resources master plan under the government's cultural industry policies has greatly supported the 798 Art District project, as defined in the 12th National Economic and Social Development Plan (2011-2015). Additionally, the district has developed and connected with the creation of contemporary art roles, establishing an international network through the emergence of contemporary art spaces and centers within this art space.

Keywords: Cultural Revolution / Public Space / 798 Art District

Citation

Chantarawongpaisarn, P. (2024). Cultural Revolution Evidences on 798 Art District, Beijing. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 12(1), 97-112. <https://doi.org/10.14456/sbjfa.2024.4>



© 2024 by the author(s); Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts). This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial-No Derivatives License (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

1. บทนำ

พื้นที่ศิลปะ (Art District) หรือบางครั้งเรียกว่าเป็น พื้นที่วัฒนธรรม (Cultural District) โดยรวมแล้วนั้น หมายถึงพื้นที่ในเขตเมือง ซึ่งอาจเป็นบริเวณพื้นที่รอบนอกของตัวเมือง พื้นที่ดังกล่าวจะถูกสร้างขึ้นโดยชุมชนให้เป็นสถานที่สำคัญสำหรับการแสดงออกทางศิลปะหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ หอศิลป์ หรือ แกลลอรี่ โรงภาพยนตร์ สถานที่แสดงดนตรี และจัดสรรสาธารณะในการแสดงออก การเกิดขึ้นของพื้นที่ศิลปะอาจมาจากการรวมตัวของบุคคลในชุมชน และอาจเกิดขึ้นโดยการวางแผนสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสังคม และแต่ละชุมชน (จิรวุฒิ พิศาลย์, 2557) การเกิดขึ้นของพื้นที่ศิลปะในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้พื้นที่และการจัดการทางศิลปะ รวมไปถึงความเคลื่อนไหวของศิลปะร่วมสมัยในประเทศจีน

พื้นที่ศิลปะ 798 กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน หรือ ศูนย์ศิลปะ 798 เป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม โดยมีการจัดแสดงศิลปะ และได้สร้างมูลค่าเพิ่มจำนวนมากให้แก่กรุงปักกิ่ง ภายในศูนย์ศิลปะแห่งนี้ มีเทวรูปขนาดยักษ์องค์หนึ่งที่ตั้งแสดง ซึ่งสร้างจากซีเมนต์ และกำหนดจำนวนมหาศาลที่ถูกทิ้งตามศาลเจ้าและวัดต่างๆ ผสมกับปูนซีเมนต์ เป็นตัวอย่างงานศิลปะที่สร้างสรรค์จากสิ่งของไร้ค่ามาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังมีซากรถไฟที่เสียหายจากเหตุแผ่นดินไหวเมื่อหลายสิบปีก่อน จัดแสดงในศูนย์ศิลปะแห่งนี้ เพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ความสูญเสียครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นในจีน (China Radio International [CRI online: Thai Version], 2011) เรื่องเล่าในอดีตจะมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเสมือนร่องรอยของกาลเวลา การทำความเข้าใจที่มีต่อบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และศิลปะของพื้นที่ศิลปะ 798 จะเป็นหมุดหมายสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจการบริหารจัดการ การใช้พื้นที่ของอาคาร และการพัฒนาให้กลายมาเป็นศูนย์กลางศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีอิทธิพลต่อการศิลปะของโลกในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาร่องรอยทางประวัติศาสตร์สมัยปฏิวัติวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ศิลปะ 798
- 2.2 เพื่อแสดงถึงการใช้พื้นที่และการบริหารจัดการภายในอาคารสถานที่บนพื้นที่ศิลปะ 798

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้กระบวนการวิจัย (methodology) อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากข้อมูลภาคเอกสาร หนังสือ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ประกอบการศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริงอันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้การบันทึกสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจภาคสนามภายในพื้นที่ศิลปะ 798 เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ในครั้งนี้

4. ขอบเขต

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาในบริบทของร่องรอยการปฏิวัติวัฒนธรรมผ่านทางลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และสิ่งก่อสร้างภายในพื้นที่ศิลปะ 798 โดยอาศัยกระบวนการวิจัยในการศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจ การเก็บข้อมูลจากการสังเกตจากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการเจาะลึกแบบมีโครงสร้างร่วมกับการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลมาศึกษาการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์ประกอบความเรียง

5. ทบทวนวรรณกรรม

5.1 การปฏิวัติวัฒนธรรม

ศาลากลางของมรสุมทางการเมืองที่นำไปสู่การปฏิวัติวัฒนธรรมเริ่มต้นเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1966 เมื่อคณะกรรมการกลางแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของประธานเหมาเจ๋อตง ได้มีการประกาศเป้าหมายแห่งการปฏิวัติวัฒนธรรมขึ้นอย่างเป็นทางการ ด้วยการออกมติ 16 ข้อว่าด้วย “การปฏิวัติวัฒนธรรมของชนชั้นกรรมาชีพครั้งใหญ่” (The Great Proletarian Cultural Revolution) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่” (เขียน ชีระวิทย์, 2519)

นโยบายแห่งการปฏิวัติวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การกำจัดสิ่งที่เรียกกันว่า “สี่เก่า” อันได้แก่ ความคิดเก่า วัฒนธรรมเก่า ลักษณะนิสัยเก่า และ ประเพณีเก่า พร้อมทั้งเรียกร้องให้ฟื้นฟูสิ่งที่เรียกกันว่า “สี่ใหม่” อันได้แก่ ความคิดใหม่ วัฒนธรรมใหม่ ลักษณะนิสัยใหม่ และ ประเพณีใหม่ เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่ระบอบสังคมนิยมแห่งชนชั้นกรรมาชีพด้วยการขจัดฝ่ายลัทธิทุนนิยม ศักดินานิยม และพวกลัทธิแก้ไขเวียด นับเป็นการเริ่มศักราชแห่งความมืดมนของจีนที่ดำเนินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 10 ปีเต็ม ยังความสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อของประชาชนจำนวนมากอย่างที่มีอาจประมาณค่าได้

เมื่อไฟแห่งการปฏิวัติวัฒนธรรมลุกฮือขึ้นทั่วประเทศ แก๊ง 4 คนภายใต้การนำของเจียงชิง จางซุนเฉียว เหยาเหวินหยวน และ หวังหงเหวิน ก็ได้เคลื่อนไหวชูธงแห่งการเทิดทูนประธานเหมาเจ๋อตง พร้อมทั้งประกาศให้ยึดมั่นต่อคำสอนของประธานเหมาตามแนวทางอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ซายสุดขั้วอย่างเคร่งครัด ความเคลื่อนไหวของการปฏิวัติวัฒนธรรมที่มีแก๊ง 4 คนอยู่เบื้องหลังจึงได้ดำเนินการแผ่ขยายอิทธิพลอำนาจอย่างแข็งแกร่ง มีการจัดตั้งกองกำลังทหารเยาวชนที่เรียกกันว่า “หงเว่ยปิง” (หน่วยพิทักษ์แดง) หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อของ “เรดการ์ด” (Red Guards) โดยมีหน้าที่คอยสอดส่องดูแลและต่อต้านผู้ที่คัดค้านการปฏิวัติวัฒนธรรมอย่างรุนแรง บทพิสูจน์ถึงพลังเยาวชนเรดการ์ดนับล้านคนได้หลั่งไหลกันมาจากทั่วทุกสารทิศ เพื่อร่วมชุมนุมประกาศการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่ ณ จัตุรัสเทียนอันเหมิน เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1966 พวกเขาเหล่านั้นต่างพากันชูหนังสือปกแดงอันเป็นบทคำสอนของประธานเหมาขึ้นเหนือศีรษะพร้อมทั้งเปล่งคำสวดติประธานเหมาเจ๋อตงอย่างกึกก้อง นับเป็นการประกาศขานรับการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งยิ่งใหญ่ตั้งแต่นั้นมา ความเคลื่อนไหวของเยาวชนเรดการ์ดแม้ว่าจะเปี่ยมไปด้วยอุดมการณ์

และเคารพศรัทธาต่อประธานเหมาอย่างแรงกล้า แต่ที่น่าเสียดายที่บทบาทของพวกเขาตกเป็นเครื่องมือของ แก๊ง 4 คนและพรรคพวก ด้วยการยึดมือพวกเขาเหล่านั้นมาจำกัดเสรีทางการเมืองของตน และเนื่องด้วยการก่อตั้งหน่วยพิทักษ์แดง (เรดการ์ด) มิได้มีการกระทำกันอย่างมีระเบียบแบบแผน ในที่สุดก็ไม่อาจควบคุม การกระทำของเรดการ์ดได้ จนกระทั่งพวกเรดการ์ดมีสภาพไม่แตกต่างอะไรกับกลุ่มอันธพาลเหนือกฎหมาย ที่ใช้อำนาจเข้าเข่นฆ่า ทุบตีทำร้ายและปล้นชิงทรัพย์สินของผู้ที่ต้องสงสัยและถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกปฏิกริยา เียงขวาอย่างไร้เหตุผล ขอเพียงแค่คนๆนั้นมี “อะไรบางอย่าง” ที่เกี่ยวกับชาติตะวันตกหรือสังคมจีนยุคเก่า ทุกๆอย่าง ขอกกล่าวหาต่างๆนานาเหล่านี้จะสามารถนำไปสู่การทำร้ายและทุบตีอย่างไร้ข้อแม้ ยังผลให้สภาพ บ้านเมืองในขณะนั้นเป็นลักษณะของสังคมอนาธิปไตย ที่มีสภาพไม่แตกต่างอะไรกับการจลาจลแต่อย่างใด (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2523) นับเป็นความสับสนวุ่นวายท่ามกลางความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินครั้งใหญ่ และกลายเป็นรอยอัปยศต่างๆพร้อยที่ต้องจารึกไว้บนหน้าประวัติศาสตร์อย่างที่ไม่วันลืมเลือน

ผลกระทบที่มีต่อศิลปะ ทำให้ภาพที่นิยามวาทกันมากในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมก็คือภาพของประธาน เหมาเจ๋อตง เรื่องราวของชนชั้นกรรมาชีพ ทหาร และชาวนา ลักษณะของการนำเสนอจึงเป็นเฉพาะเนื้อหา หัวข้อแต่เพียงด้านเดียว กล่าวคือ ถ้าไม่ใช่เนื้อหาที่เกี่ยวกับสงครามปฏิวัติ ก็ต้องเป็นวีรกรรมของกองทัพ ปลดแอกประชาชน หรือไม่ก็ต้องเป็นภาพความเข้มแข็งอดทนของกรรมาชนและความมุ่งมั่นบากบั่น ของกรรมกรและชาวนา เป็นต้น แบบอย่างที่ดีจะเป็นที่นิยมในงานจิตรกรรมช่วงสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมก็คือการเน้นในลักษณะของความ “สูง-ใหญ่-สมบูรณ์” และมีการใช้สีที่ “แดง-สว่าง-สดใส” มีลักษณะของ “การโฆษณาชวนเชื่อ” (Propaganda) ดังนั้น เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีการสนับสนุนให้สร้างผลงาน ศิลปกรรมและวรรณกรรมตามหลักการใหม่ที่เรียกกันว่า “สามประสาน” (กงหนิงปิง) หรือ “สามรวมเป็น หนึ่ง” ทำให้มีการกำหนดให้มีการแสดงออกทางงานจิตรกรรมและวรรณกรรมที่มีลักษณะส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างกรรมาชน (กง) ชาวนา (หนง) และ ทหาร (ปิง) ภาพลักษณ์ของบุคคลทั้งสามสาขา จะต้องสามารถหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวตามอุดมการณ์แห่งสังคมนิยมที่พรรคฯได้กำหนดไว้ (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552)

การโฆษณาชวนเชื่อในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมถูกแพร่กระจายไปสู่ทุกภาคส่วนของสังคม โครงการ “แผนเอกภาพสังคมนิยม” ภายใต้ความร่วมมือระหว่างจีนและโซเวียต นำไปสู่การตั้งกลุ่มโรงงานร่วม (Joint Factory) ซึ่งทางกองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความต้องการโรงงานเพื่อ ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหาร จึงขอความช่วยเหลือจากไปยังรัฐบาลเยอรมนีตะวันออกซึ่งเป็น พันธมิตรของกลุ่มประเทศสังคมนิยม ต่อมา ทีมวิศวกรจากเยอรมนีตะวันออกกว่า 300 คนได้เดินทางมายัง จีน และเกิดโครงการ “โปรเจกต์หมายเลข 157” ตามความร่วมมือจีน-เยอรมนีตะวันออก โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อ ค.ศ.1951 โปรเจกต์ดังกล่าวมุ่งหมายที่จะสร้างกลุ่มโรงงานทางการทหารเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 500,000 ตารางเมตร เรียกว่า โรงงานร่วมหมายเลข 718 (Joint Factory 718) มีการเลือก ใช้รหัสเลข 7 นำหน้าชื่อโรงงานทุกหลัง เพราะเลข 7 คือเลขรหัสที่ใช้เรียกโรงงานทางการทหาร การดำเนินงาน ของโรงงานร่วมหมายเลข 718 ยังแยกออกเป็นโรงงานย่อยๆเพื่อผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ประกอบ

ด้วย โรงงานหมายเลข 706 707 751 761 797 และ 798 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงงานหมายเลข 798 (Factory No.798) เป็นโรงงานที่มีพื้นที่และขนาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มโรงงานทั้งหมด เปิดดำเนินการครั้งแรกในวันที่ 5 ตุลาคม ปี 1957 ส่วนประกอบอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บางส่วนที่ผลิตในโรงงานหมายเลข 798 ยังถูกส่งออกไปยังประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ เช่น เกาหลีเหนือ เนื่องจากในช่วงสงครามเย็นที่เปิดความขัดแย้งทางการเมืองกับสหรัฐอเมริกา ประเทศจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ถูกกีดกันออกจากตลาดโลก ทำให้ประเทศเหล่านี้จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ต่อมา ได้เกิดความขัดแย้งทางความคิดในอุดมการณ์สังคมนิยมระหว่างจีนกับโซเวียต ทำให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดของสหภาพโซเวียต และเยอรมนีระวันออกยุติความช่วยเหลือ และถอนตัวออกจากจีน เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมเริ่มต้นขึ้นระหว่าง ค.ศ.1966-1976 สังคมจีนประสบกับวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างรุนแรง ความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศทำให้การดำเนินงานหลายอย่างของโรงงานเพื่อผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหารต้องหยุดชะงักลง และทยอยกันปิดตัวลงตามลำดับ จนกลายเป็นโรงงานร้างที่ไม่ได้รับการดำเนินงานใด ๆ มาอย่างยาวนานนับทศวรรษ

5.2 การเปลี่ยนผ่านจากโรงงานเก่าสู่พื้นที่ศิลปะ 798

พื้นที่โครงการโรงงานร่วมหมายเลข 718 และอาคารร้างของกลุ่มโรงงานผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหารได้ถูกถือครองกรรมสิทธิ์โดยกลุ่มบริษัทเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์หัวเตียนเจ็ดดาว (Beijing Seven Star Huadian Technology Group Co., Ltd.) หรือ “Sevenstar Group” โดยได้รวมโรงงานทั้งหมดเป็นชื่อเดียวกันคือ “798” และวางแผนจะให้มีการปรับปรุงพื้นที่โรงงานร้างเหล่านั้นให้เป็นกลายเป็นสวนสาธารณะ รวมทั้งสรรหาผู้เช่าสำหรับพื้นที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป (Dekker, 2011)

เอกลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่ดังกล่าว มีการก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมเยอรมัน ทำให้พื้นที่ด้านในอาคารมีการออกแบบให้รองรับแสงสว่างจากธรรมชาติมาใช้เป็นพลังงานแสงแดด ทำให้บริเวณด้านในอาคารมีแสงสว่างจากภายนอกมีความเหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการใช้เป็นพื้นที่ทำงานทางศิลปะและการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ ฯลฯ ทำให้กลุ่มอาจารย์ศิลปะจากสถาบันจิตรศิลป์กลางแห่งปักกิ่ง (The Central Academy of Fine arts) ที่ได้สำรวจสถานที่สำหรับใช้เป็นห้องปฏิบัติงานศิลปะเมื่อ ค.ศ.1995 มีความพึงพอใจเพราะตอบสนองปัจจัยทางด้านพื้นที่ที่กว้างขวางเพียงพอและมีค่าเช่าไม่แพงมากจนเกินไปนัก อีกทั้งกลุ่มอาคารโรงงานเก่า 798 ที่ถูกทิ้งร้างไว้ แต่บริเวณภายในโรงงานเหล่านี้ยังอยู่ในสภาพดี และมีความเหมาะสมในการดัดแปลงเพื่อใช้เป็นสตูดิโอทำงานศิลปะ เพราะมีขนาดพื้นที่โปร่ง โล่งกว้าง อีกทั้งยังตั้งอยู่ในทำเลที่ไม่ไกลจากตัวเมืองปักกิ่งมากนัก รวมทั้งยังมีบรรยากาศของสถาปัตยกรรมแบบเบาเฮาส์ที่มีความคลาสสิก ซึ่งเอื้อต่อการผลิตและทำงานศิลปะได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อค.ศ.2000 สุยเจี้ยนกว๋อ (Sui Jianguo) อดีตหัวหน้าภาควิชาประติมากรรม สถาบันจิตรศิลป์กลางแห่งปักกิ่ง เป็นศิลปินคนแรกที่ได้ติดต่อขอเช่าพื้นที่บางส่วนในกลุ่มโรงงานเก่า 798 เพื่อเป็นสตูดิโอทำงานประติมากรรม ในปีถัดมา จึงเริ่ม

มีศิลปินคนอื่นๆ อาทิ หรงหรง (Rong Rong) ไปอี้ลั่ว (Bai Yiluo) และ เฉินหลิงหยาง (Chen Lingyang) ซึ่งต่างล้วนให้ความสนใจและชื่นชอบในสภาพแวดล้อมในพื้นที่ของ 798 แห่งนี้ ได้ติดต่อขอเช่าพื้นที่ในส่วนอื่น ๆ ตามมา (Huang, 2008) นับเป็นศิลปินกลุ่มแรกๆ ที่โยกย้ายพื้นที่ทำงานทางศิลปะมาอยู่รวมกัน และกลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นที่ศิลปะ 798 ที่ถูกพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางศิลปะระดับนานาชาติในเวลาต่อมา

5.3 ร่องรอยการปฏิวัติวัฒนธรรมภายในอาคารโรงงานเก่าบนพื้นที่ศิลปะ 798

เมื่ออาคารสถานที่ภายในพื้นที่ศิลปะ 798 ถูกใช้เป็นสตูดิโอทำงานศิลปะ รวมไปถึงจัดแสดงนิทรรศการทางศิลปะ ฯลฯ ศิลปินจำนวนมากยังคงอนุรักษ์ร่องรอยเก่าที่ปรากฏอยู่ทั้งภายในและภายนอกอาคารของโรงงานเก่าเหล่านี้ เพราะพื้นที่ภายในอาคารต่าง ๆ หลายแห่งมีบรรยากาศช่วงแรกสร้างชาติของสาธารณรัฐประชาชนจีน และกลิ่นอายของเหตุการณ์การปฏิวัติวัฒนธรรม ดังเห็นได้จากรอยตัวอักษรจีนสีแดงที่เขียนคำขวัญสุดี้ประธานเหมาเจ๋อตง และการเชิดชูอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในช่วงระหว่างปี 1957-1976 รวมไปถึงบรรยากาศเก่า ๆ ของโครงสร้างโรงงานผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหาร อาทิ เครื่องจักรเก่า สายพานลำเลียง ท่อไอน้ำ และบันไดเวียน ฯลฯ ซึ่งยังคงได้รับการอนุรักษ์เอาไว้



ภาพที่ 1

บรรยากาศของโรงงานผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหารในพื้นที่ศิลปะ 798

พื้นที่เดิมของที่ตั้งโรงงานหมายเลข 751 เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงร่องรอยของโรงงานเก่าสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม สภาพอาคารมีบรรยากาศย้อนไปถึงช่วงวันเวลาดังกล่าว อัตลักษณ์สำคัญได้แก่ หอคอยและบันไดเวียนของโรงงานหมายเลข 751 และรถจักรไอน้ำเก่า หมายเลข 0751 จากโรงผลิตหัวรถจักรถึงซาน

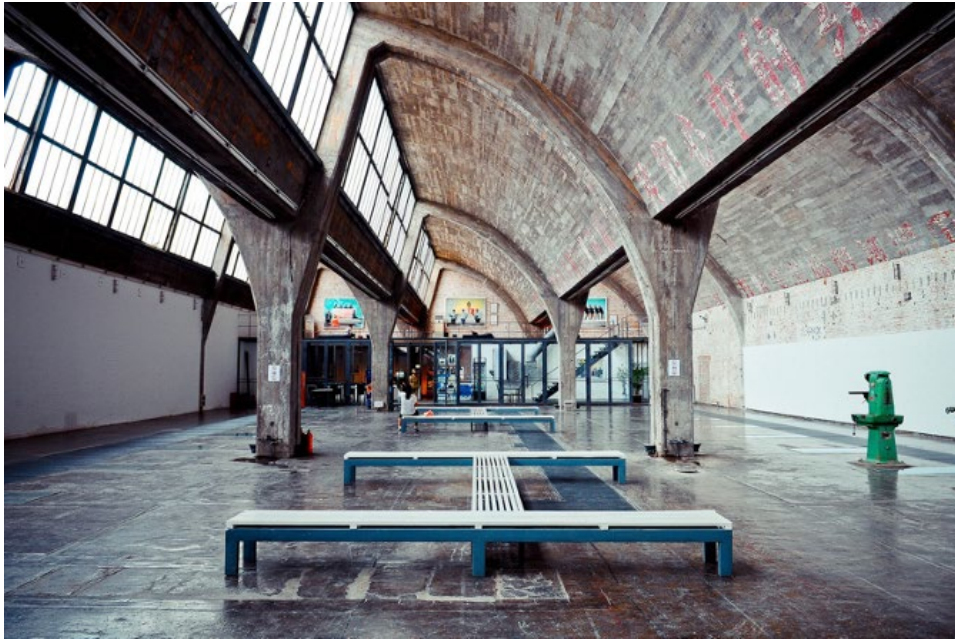
(Tangshan Locomotive Manufacturing Factory) ที่ผลิตขึ้นเมื่อราวต้นทศวรรษ 1970 จากเดิมที่เป็น
ซากรถไฟที่เสียหายจากเหตุแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เมืองถังซาน ได้ถูกนำมาไว้ในบริเวณพื้นที่ศิลปะ 798 และ
กลายเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา



ภาพที่ 2

รถจักรไอน้ำเก่า หมายเลข 0751 จากซากรถไฟเก่าในเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่ถังซาน

บริเวณด้านในของ 798 Art Factory/Space ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศิลปะ (Art Center) บริเวณ
ใจกลางพื้นที่ศิลปะ 798 ลักษณะของอาคารเป็นสไตล์สถาปัตยกรรมเบาเฮาส์ที่ออกแบบและสร้างโดยทีมงาน
วิศวกรและสถาปนิกชาวเยอรมนีตะวันออกและสหภาพโซเวียตราวปี 1950 หลังจากเปิดใช้เป็นอาคารแสดง
นิทรรศการศิลปะในปี 2003 บริเวณด้านในยังคงอนุรักษ์โครงสร้างเดิมของสถาปัตยกรรมเอาไว้ (Huang,
2008) โดยเฉพาะบริเวณผนังกำแพงด้านใต้หลังคาทรงโค้งที่ทอดรับกับเสาภายในอาคาร มีร่องรอยตัวอักษร
ภาษาจีนสีแดงเป็นตัวอักษรจีนสดุดีการปฏิวัติวัฒนธรรมด้วยวาทกรรมประธานเหมาเจ๋อตง (毛主席标语)
คำขวัญต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการใช้เผยแพร่ช่วงสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม เพื่อเชิดชูประธานเหมาเจ๋อตงว่าเป็น
เสมือนดังบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย “สี่ความยิ่งใหญ่” (四个伟大) ได้แก่ ผู้ชี้แนะอันย้ง
ใหญ่ ผู้นำอันย้งใหญ่ แม่ทัพอันย้งใหญ่ และนายท้ายเรืออันย้งใหญ่ (伟大的导师, 伟大的领袖, 伟大的
统帅, 伟大的舵手)



ภาพที่ 3
พื้นที่ภายในของ 798 Art Factory/Space



ภาพที่ 4
อักษรวาทะกรรมประธานเหมาเจ๋อตงบนผนังกำแพงใต้หลังคาทรงโค้ง

บริเวณผนังกำแพงและส่วนด้านใต้หลังคาโค้งผนังกำแพงใต้หลังคาโค้ง ปรากฏคำว่า

伟大的导师 伟大的领袖 伟大的统帅 伟大的舵手 毛主席万岁 万万岁!
(ชี้แนะอย่างยิ่งใหญ่ ผู้นำอย่างยิ่งใหญ่ แม่ทัพอย่างยิ่งใหญ่ และนายท้ายเรืออย่างยิ่งใหญ่ ประธานเหมา
จงเจริญหมื่นปี หมื่นๆปี)

毛泽东思想是马列主义的顶峰和最高标准

(ความคิดของเหมาเจ๋อตงคือบรรทัดฐานสูงสุดของอุดมการณ์มาร์ก-เลนิน)

毛主席是我们心中的红太阳

(ประธานเหมาคือดวงตะวันสีแดงในใจของพวกเรา)



ภาพที่ 5

อาคารแบบสถาปัตยกรรมเบาเฮาส์ของพื้นที่ศิลปะ 798

ดังนั้น จากข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยการปฏิวัติทางประวัติศาสตร์ที่มีส่วนในการสร้างเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในอดีต เป็นความเชื่อมโยงในการนำเสนอพื้นที่ 798 นี้ให้มีจุดเด่นและทำให้คนรุ่นหลังสามารถสัมผัสกลิ่นอายและบรรยากาศยุค 70s ซึ่งเป็นบาดแผลทางสังคมในช่วงความแตกแยกทางความคิด การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และศิลปะ ภายใต้การช่วงชิงอำนาจทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อนการสัณยุกรรมของเหมาเจ๋อตง

บริบททางสังคมสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมจึงปรากฏให้เห็นจากสมัยที่จีนยังมีความร่วมมือกับโซเวียตและเยอรมนีตะวันออก ซึ่งเป็นช่วงเวลาของสงครามเย็นที่แบ่งโลกออกเป็นสองขั้ว ระหว่างฝ่ายเสรีประชาธิปไตยและฝ่ายคอมมิวนิสต์ หลักฐานของการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมทางการทหารเห็นได้จากอาคารหลังคาทรงใบเลื่อยซึ่งเป็นสไตล์อาคารแบบสถาปัตยกรรมเบาเฮาส์จำนวน 6 หลังอยู่บริเวณส่วนจัตุรัสเดิม (Originality square) ของพื้นที่ศิลปะ 798 ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของ Pace Beijing ในการจัดแสดงนิทรรศการทางศิลปะร่วมสมัย และสถานที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ และยังเป็นที่พักการของสถาบันเกอเธ่ประเทศจีน (Goethe-Institut China) เดิมนั้น พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งของโรงงานหมายเลข 706 มีจุดเด่นคือการออกแบบก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมเยอรมันที่มีหลังคาโค้งปลายแหลม ลักษณะโค้งหักมุมและเรียงกันเป็นแบบซิกแซกสลับฟันปลาคล้ายฟันเลื่อย ก่อผนังอาคารด้วยอิฐสีแดง พื้นที่ดินในอาคารกว้างใหญ่ รวมทั้งส่วนหน้าต่างทั้งหมดยังหันไปทางทิศเหนือเพื่อค้นหาแสงสว่างภายนอกให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริเวณด้านใน โดยลักษณะของอาคารหลังคาทรงใบเลื่อยยังคงอนุรักษ์รูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมแบบเบาเฮาส์ในสภาพเดิมไว้เป็นอย่างดี (798 Art District, n.d.)

5.4 การใช้พื้นที่และการบริหารจัดการภายในอาคารสถานที่บนพื้นที่ศิลปะ 798

ปัจจัยใดที่ส่งเสริมทำให้พื้นที่ศิลปะ 798 ได้มีบทบาทและสามารถบริหารจัดการนำสู่การท่องเที่ยวศิลปะระดับระดับนานาชาติ มาจากการตั้งกรรมการดูแลการจัดสรรพื้นที่ศิลปะ 798 ตามนโยบายการบริหารจัดการหมวดวัฒนธรรมและศิลปะ (Culture/Art) มีการจัดตั้งกรรมการบริหารที่ขึ้นตรงกับรัฐบาล โดยทางฝ่ายบริหารจัดการพื้นที่ศิลปะ 798 ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบด้วย

5.4.1 ศูนย์ศิลปะแห่งชาติ (National Art Center)

เป็นการดำเนินงานในลักษณะของศูนย์ศิลปะระดับชาติและนานาชาติด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่ (New Silk Road) ที่เสนอแนวคิดโดยสีจิ้นผิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงทางด้านคมนาคม โลจิสติกส์ และวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านของจีน ตามนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road)

5.4.2 ศูนย์ศิลปะ (Art Center)

เป็นการดำเนินงานในลักษณะของศูนย์ศิลปะของภาคเอกชน อาทิ Hyundai Motorstudio Beijing, Dachin Contemporary Art Center, IMS of Modern Artland, 798 Art Center, 798 Art Factory / Space, AIO Space และ Dreamland Art Center

5.4.3 แกลลอรีศิลปะไม่แสวงหาผลกำไร (Art Gallery/Nonprofit)

เป็นการดำเนินการของหอศิลป์และแกลลอรีศิลปะแบบไม่แสวงหาผลกำไร อาทิ UCCA Center for Contemporary Art, Faursschou Foundation, New Century Art Foundation, Mansudae Art Studio Museum, Fangyuan Art Gallery, Lotus Chen Int'l Art Museum และ Beijing Minsheng Art Museum

5.4.4 แกลลอรีศิลปะ (Gallery)

เป็นแกลลอรีภาคเอกชนที่ลงทุนโดยบริษัทหรือองค์กรเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะแบบหมุนเวียน และมีค่าใช้จ่ายในการเข้าชม อาทิ Long March Space, Tang contemporary art, Asia Art Center, N3 Contemporary Art, Magician Space, Beehive Center for Contemporary Art, Tokyo Gallery BTAP และ Linda Gallery

5.4.5 ศิลปศึกษาและพื้นที่สำหรับเด็ก (Art Education/Kids Playground)

เป็นพื้นที่ทางการจัดการด้านศิลปศึกษา (Art Education) และพื้นที่สำหรับเด็กและเยาวชน (Kids Playground) เพื่อปลูกฝังรสนิยมทางศิลปะให้แก่เด็กและเยาวชน ด้วยการแนะนำวิธีการศึกษาทางศิลปะที่ทันสมัย และบูรณาการประวัติศาสตร์ศิลปะจีนและต่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายที่เด็กและวัยรุ่นอายุระหว่าง 3-18 ปี ให้ได้รับการพัฒนาอย่างอิสระด้วย "ความคิดสร้างสรรค์และการปฏิบัติ" อันเป็นคุณลักษณะทางปัญญาที่เด็กและเยาวชนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ อาทิ YQSP art, CAVE DISCOVERY-Bahrain Cultural Center Fantasy and Experience Hall, CAC (Cheng Art for Children) และ Maitaoqinzi

6. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับร่องรอยทางประวัติศาสตร์สมัยปฏิวัติวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ศิลปะ 798 พบว่าพื้นที่ศิลปะ 798 มีการแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศทางประวัติศาสตร์ผ่านพื้นที่ของอาคารสถาปัตยกรรม รวมไปถึงบริเวณพื้นที่ภายในอาคารที่มีการอนุรักษ์โครงสร้างภายในเอาไว้ มีการจัดวางเครื่องไม้เครื่องมือ อุปกรณ์โรงงานเก่า ฯลฯ สะท้อนถึงอดีตกลุ่มโรงงานร่วมเพื่อผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทางการทหารช่วงสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรม บรรยากาศจึงเป็นเสมือนการรำลึกถึงวันวานต้นสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน โรงงานเก่าหลายหลังยังคงได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ในสภาพเดิม แม้ว่าโรงงานบางแห่งได้ถูกเปลี่ยนแปลงมาสู่การใช้งานเชิงพาณิชย์ แต่โครงสร้างหลักทั้งหมดยังคงรักษาไว้ในสภาพเดิมเสมอ นอกจากนี้

บริเวณโดยรอบยังได้ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สาธารณะและแสดงอัตลักษณ์ศิลปะร่วมสมัย โดยมีการกระจายกระจายตามพื้นที่ Landmark ล้อมรอบอาณาบริเวณของพื้นที่ศิลปะ 798 ผสมผสานกับการสร้างสรรค์งานศิลปะในที่สาธารณะที่ย้อนอดีตไปสู่ช่วงเวลาทศวรรษที่ 70-80

ปัจจัยทางการเมืองที่แปรเปลี่ยนไปตามชั่วอำนาจหลังยุคเติ้งเสี่ยวผิงเป็นต้นมา ผลักดันเกิดการขับเคลื่อนทางการเมืองด้วยนโยบายหนึ่งประเทศสองระบบซึ่งส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในจีนช่วงทศวรรษ 1990s-2000s การรุดตัวของการสร้างตลาดในวงการศิลปะร่วมสมัยของจีนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของความมุ่งหวังให้จีนมีความพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วนและรวดเร็ว

นอกจากนี้ ประเด็นการใช้พื้นที่ว่างและการบริหารจัดการภายในอาคารสถานที่บนพื้นที่ศิลปะ 798 ได้รับปัจจัยที่เกื้อหนุนหลายประการ เพราะลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศิลปะ 798 อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก พื้นที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าติดกับถนนจี้เจียนเฉียวหมายเลข 2 อยู่ใกล้กับสถานีรถไฟใต้ดินปักกิ่ง สาย 14 ส่วนตะวันออก ซึ่งเป็นเส้นทางรถไฟฟ้าใต้ดินที่สามารถเดินทางไปถึงได้สะดวก เส้นทางของถนนทั้งสองสายล้อมรอบพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายแผนการสร้างสวนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการวางแผนการออกแบบชุมชนเมืองของสามกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Three Creative Industry Clusters) ของคณะกรรมการการวางแผนผังชุมชนเมืองแห่งสถาบันปักกิ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ที่มีภาระระบุให้พื้นที่ศิลปะ 798 เป็นตัวอย่างของการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Wong, 2010) การบริหารจัดการในพื้นที่ทั้งหมดทำให้พื้นที่ศิลปะ 798 เป็นตัวอย่างพื้นที่สร้างสรรค์ของกรุงปักกิ่ง เป็นศูนย์รวมศิลปะแบบครบวงจรที่มีการแสดงนิทรรศการศิลปะ ซึ่งมีทั้งในส่วนนิทรรศการศิลปะหมุนเวียนและติดตั้งถาวร มีทั้งการแสดงผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม งานออกแบบ รวมไปถึงดนตรี นาฏศิลป์ แฟชั่นโชว์ และละครเวที ฯลฯ ในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมทางศิลปะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงนิทรรศการศิลปะ การประชุมสัมมนาทางศิลปะ งานเทศกาลทางศิลปะและวัฒนธรรม พื้นที่ศิลปะ 798 ในปัจจุบัน ได้รับการบริหารจัดการและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางศิลปะร่วมสมัยระดับนานาชาติที่มีอิทธิพลต่อวงการศิลปะของโลก (798 Art District, n.d.)

จากการสังเกตโดยผู้วิจัยพบว่าพื้นที่ศิลปะ 798 ในปัจจุบัน ไม่ได้มีการจัดการบริหารด้านประชาสัมพันธ์ให้เกิดความชัดเจนเท่าที่ควร เส้นทางในการเข้าชมภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของนิทรรศการถาวรหรือนิทรรศการชั่วคราวยังขาดการประชาสัมพันธ์แก่สาธารณชนให้เกิดเข้าใจโดยง่าย ขาดในส่วนศูนย์กลางประชาสัมพันธ์หลักและการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติที่ต้องการข้อมูลในส่วนการแสดงผลงานศิลปะและ/หรือการเข้ามาเยี่ยมชมสตูดิโอของศิลปิน ทำให้การบริหารจัดการยังไม่มี ความชัดเจนและสร้างความสับสนขึ้นได้หากเข้ามาในพื้นที่แห่งนี้ในครั้งแรก แต่ในส่วนการออกแบบพื้นที่ให้เป็นแลนด์มาร์คทางศิลปะอาจเป็นจุดเด่นประการหนึ่ง เพราะมีจุดถ่ายภาพเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกัน การสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยในอดีตของสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไป และไม่ได้นำมาใช้เป็นจุดเด่นสำหรับพื้นที่แห่งนี้เท่าที่ควร

เอกสารอ้างอิง (References)

- เจียน ฉีระวิทย์. (2519). *การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน*. กราฟิกอาร์ต.
- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2557). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ (Community of Arts Practice)*. ดาวเงิน.
- ไชน่าเรดิโออินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล (ภาษาไทย). (2554, 4 กรกฎาคม). *จีนเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม*.
ไชน่าเรดิโออินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล: CRI. <http://thai.cri.cn/247/2011/07/04/242s187912.htm>
- บุญศักดิ์ แสงระวี. (2523). *โจวเอนไห่ลว๋าด้วยศิลปะ วรรณคดี ละคร และภาพยนตร์*. กอโผ.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2552). *ศิลปะจีนสมัยใหม่*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 798 Art District. (n.d.). *798 Art District, Beijing*. <https://www.798district.com/>
- Beijing Institute of Urban Planning Committee. (2006). *Beijing city planning and design history (1949-2005)*. Beijing Institute of Urban Planning Committee.
- Chantarawongpaisarn, P. (2009). *Contemporary of Chinese art*. Chulalongkorn University press. [in Thai]
- China Radio International [CRI online: Thai Version] (2011, July 4). *China speeds up development cultural industries*. China Radio International: CRI. <http://thai.cri.cn/247/2011/07/04/242s187912.htm> [in Thai]
- Dekker, R. (2011). *798 Art Zone Beijing: Site of 'Cultural Revolution' or Showpiece of City Marketing?* [Unpublished master dissertation]. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, Universiteit Gent. https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/790/567/RUG01-001790567_2012_0001_AC.pdf
- Huang, R. (2008). *Beijing 798: Reflections on "Factory" of Art*. Sichuan Fine Arts Publishing House.
- Phirasant, P. (2014). *Community of Arts Practice*. Dow Nger. [in Thai]
- Sang-rawee, B. (1980). *Zhōu Ēnlái: on Art, Literature, Drama, and Films*. Ko-phai. [in Thai]
- Teerawit, K. (1976). *People's Republic of China politics and government*. Graphic Art. [in Thai]
- Wong, A. (2010, December 10). *China to further strengthen HK's role in 12th Five-Year Plan*. International Business Times. <https://archive.fo/WWSH>